

/ De wedstrijd waar álle leerlingen bij winnen

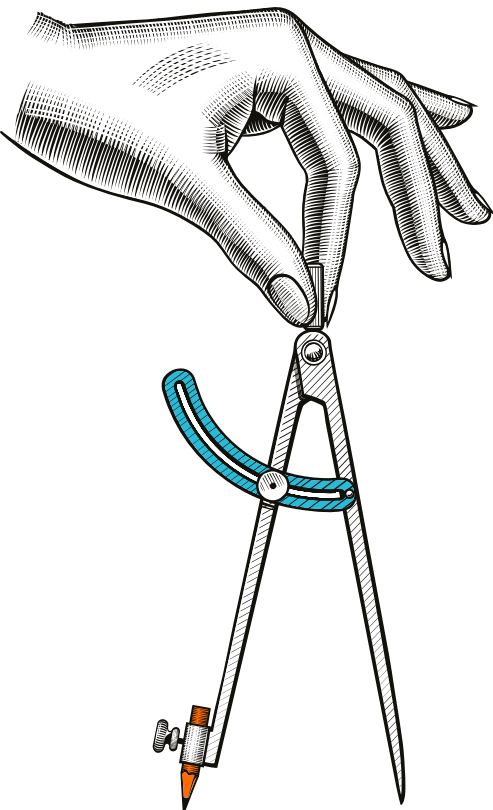
SLO COÖRDINEERT NEDERLANDSE BÈTAOLYMPIADES

Elk jaar doen honderden docenten met een deel van hun havo/vwo-leerlingen mee aan de bèta-olympiades die SLO in Nederland coördineert. Bijvoorbeeld omdat zo'n wedstrijd een leuke manier is om schoolvakken anders te leren kennen. Omdat leerlingen hierdoor een beter beeld krijgen van vervolgopleidingen en beroepen. Of - voor de echte toppers - om een plek in de landelijke of internationale eindronde te bemachtigen. "Sommige leerlingen krijgen vleugels."

Bart Bloemsaat, leerling van het Stedelijk Gymnasium Nijmegen, deed in 2019 mee aan de Internationale Junior Science Olympiade. Gewoon voor de lol: "Ik had me niet eens extra voorbereid." Tot zijn verrassing mocht hij naar de eindronde en wist hij die ook nog te winnen. Zes maanden later stond hij in Qatar, voor de internationale eindronde. "Dat was supergaaf. Je komt in contact met leerlingen uit andere landen die ook goed zijn in bètavakken en die bovendien superleuke mensen blijken te zijn."

Acht bèta-olympiades

Bart was in 2019 een van de tienduizenden Nederlandse leerlingen die meededen aan de olympiades die SLO jaarlijks in het voortgezet onderwijs coördineert. Acht bètawedstrijden worden door het ministerie van OCW ondersteund: de Internationale Junior Science Olympiade (IJSO), de Europese Unie Science Olympiade (EUSO) en olympiades voor de vakken wiskunde, natuurkunde, scheikunde, biologie, informatica en aardrijkskunde. Er zijn verschillen in frequentie, opzet en doelgroep, maar in alle gevallen vindt de eerste ronde plaats op school. Leerlingen maken dan een toets die door het betreffende olympiadecomité is samengesteld op basis van het Nederlandse curriculum voor het vakgebied. Wie het best scoort, mag dóór en bereikt misschien de nationale of zelfs de internationale eindronde. Olympiades dragen hun naam niet voor niets: zoals deelnemers aan de Olympische Spelen wedijveren in de sport, gebeurt dat hier op het gebied van kennis en vaardigheden. Maar het is een misvatting dat olympiades alleen voor uitblinkers interessant zijn. "Het is toch ook niet zo dat alleen spelers van topclubs voetbalwedstrijden spelen?", zegt Emiel de Kleijn, die bij SLO de olympiades coördineert. "Jongeren voetballen

‘Er gaat een wereld open’

Bart Bloemsaat (17) won dit jaar de nationale eindronde van de Europese Unie Science Olympiade en behaalde zilver voor Nederland in de internationale eindronde. In 2019 won hij ook al goud bij de nationale eindronde van de Internationale Junior Science Olympiade, en brons bij de internationale eindronde.

Is het hard werken, zo'n olympiade?

“Niet voor de eerste ronde. Die is wel pittig, maar de vragen gaan niet verder dan de stof van 6 vwo. In de tweede ronde gaat de stof richting eerstejaars universiteit, dan moet je serieus gaan leren.”

Wat levert het je op?

“Je gaat ver vóórlopen op het normale schoolcurriculum. Maar je komt ook makkelijker bij andere programma's binnen. Ik doe nu bijvoorbeeld mee aan een mentorprogramma voor talenten in science, technology, engineering en mathematics.”

Wil je later de sciencekant op?

“Ja, ik vind het heel interessant. Dat is een voordeel van zo'n olympiade: je gaat veel verder de diepte in dan tijdens de reguliere lessen. Je leert over dingen waar je je eerst niks bij kon voorstellen, er gaat echt een wereld open.”

omdat ze het leuk vinden om te trainen en wedstrijden te spelen. Gaat het goed, dan komen ze op een hoger niveau en uiteindelijk worden er een paar gescout. Zo is het ook bij olympiades. De eindrondes zijn een goede plek om bètatalenten te scouten. Maar het begint in de breedte, met jongeren die meedoen omdat het leuk is.”

“Het is toch ook niet zo dat alleen spelers van topclubs voetbalwedstrijden spelen?”

Puzzel

Die breedte is terug te zien in de deelnamecijfers: driekwart van de havo/vwo-scholen doet jaarlijks in een of andere vorm aan olympiades mee. Soms is de schaal beperkt en gaat het om een paar leerlingen en een enkel vak. In andere gevallen gaat het om hele klassen en een flink aantal olympiades. Nederland telt zelfs ruim veertig ‘Olympiadescholen’ die jaarlijks aan minstens vijf olympiades voor de bovenbouw meedoen (of vier plus een andere kenniswedstrijd).

Gymnasium Beekvliet in Sint-Michielsgestel is zo'n Olympiadeschool. Piet Mellema is hier een van de twee coördinatoren die alles rond olympiades in goede banen leiden. Hij ziet dat deelname voor verschillende groepen

leerlingen om verschillende redenen interessant is.

“Voor de grote middengroep is een olympiade een leuke manier om de examenstof op een andere manier te herhalen. Olympiadevragen hebben meer het karakter van een puzzel, leerlingen moeten de stof op een nét iets andere manier toepassen.”

Voor leerlingen met een bètaknobbel voorzien de olympiades in een andersoortige behoefte, zegt collega en mede-coördinator Patrick van Aarle. “Zij worden in de gewone lessen niet altijd maximaal uitgedaagd. In een olympiade krijgen ze vragen waarop ze het antwoord nog niet weten, zeker als ze doorgaan naar een volgende ronde. Je merkt dat ze het fijn vinden om verder te moeten denken. En halen leerlingen de eindronde, dan komen ze echt in een clubje van gelijkgestemden. Daar ontstaan contacten voor de rest van hun leven.”

Talentontwikkeling

Omdat motivatie van belang is, nemen leerlingen van Gymnasium Beekvliet meestal op individuele basis deel. Aan de Internationale Junior Science Olympiade doet de school echter sinds twee jaar met alle derdeklassers mee. Dat heeft voordelen vanuit het oogpunt van gelijke kansen, zegt Piet. “Anders mis je de leerlingen die zoiets hartstikke goed kunnen, maar zich niet snel opgeven. Bij de laatste IJSO hebben bijvoorbeeld enkele meisjes heel goed gescoord van wie ik denk: als ik jullie »

‘Meedoen? Dat is een no-brainer’

De scheikundeolympiade van 2008 gaf het leven van Jasper Landman en Marte van der Linden een heel andere wending. Ze vonden elkaar én kozen beiden voor scheikunde.

Marte: “Wij hebben elkaar ontmoet bij de internationale eindronde van de scheikundeolympiade in Boedapest. Jasper zat in het Nederlandse team, ik in het Noorse. Want ik ben half Nederlands, maar ik woonde vanaf mijn achtste in Noorwegen.”

Jasper: “2008 was mijn tweede olympiade. Ik laat me graag uitdagen en de eerste keer kwam ik tot de nationale eindronde. Dus de tweede keer wilde ik het beter doen.”

Marte: “Boedapest was geweldig. Driehonderd achttienjarigen die elkaar met scheikunde-puzzeltjes aan het uitdagen waren, allemaal mensen zoals ik. De sfeer was heel sociaal, iedereen was enthousiast.”

Jasper: “Eigenlijk was ik van plan econometrie te gaan studeren in Maastricht.”

Marte: “En ik had me al ingeschreven voor oudheidwetenschappen in Amsterdam. Maar tijdens die olympiade ging ik beseffen wat ik zou missen als ik de scheikunde uit zou gaan: het puzzelen, het ontdekken.”

Jasper: “Het idee dat scheikunde nog niet af is en dat er enorme gebieden zijn waar we gewoon nog niks van weten.”

Marte: “Uiteindelijk zijn we allebei scheikunde gaan studeren en zijn we getrouwd. Ik werk nu als wetenschappelijk medewerker stralingsbescherming en omgevingsveiligheid bij het RIVM...”

Jasper: “... en ik als universitair docent voedsel fysica en fysische chemie bij Wageningen University & Research.”

Marte: “Dus vraag je mij of olympiades de moeite waard zijn, dan is het antwoord een no-brainer: ja! Kom je niet voorbij de eerste toets, dan is er niets verloren. En als je de eindronde bereikt, verandert je leven.”

had gevraagd deel te nemen, had je het niet gedaan.” Het ontdekken en ontwikkelen van talenten is ook in de ogen van Emiel de Kleijn een belangrijk argument voor olympiades. “Leerlingen die een eindronde bereiken, zeggen bijna allemaal dat ze niet verwacht hadden tot de nationale of zelfs internationale top te behoren. Gaandeweg ontdekken ze hun talent. Ineens gaan ze de regie nemen over hun leerproces. Sommige leerlingen krijgen gewoon vleugels, die gaan zó hard vooruit. En niet alleen zesdeklassers in het vwo, ook leerlingen uit lagere leerjaren en havisten.”

Meedoen aan een olympiade is ook een mooie manier om deze talentvolle leerlingen nader met een vakgebied te laten kennismaken. Vervolgrondes vinden vaak plaats binnen een hogeschool, universiteit of bedrijf, waar leerlingen een aantal dagen college of practicum mogen volgen. Zo maken ze automatisch kennis met het vervolgonderwijs en de beroepsmogelijkheden.

“Sommige leerlingen krijgen gewoon vleugels, die gaan zó hard vooruit.”

Link met curriculum

Maar wat als je docent werkt op een school zonder olympiadetraditie? Kun je ook klein beginnen? “Ik zou zeggen: kijk eens naar het Nederlandse olympiademateriaal”, zegt Emiel. “Het is allemaal gratis beschikbaar, vaak rechtstreeks te downloaden, en het past binnen het gewone curriculum van havo en vwo. Het borgen van die link met het curriculum is een belangrijke reden waarom wij als SLO de bètaolympiades coördineren. Dat maakt het materiaal heel geschikt als voorbereiding op de centrale examens of als onderdeel van het schoolexamen. Je kunt het eerst eens zónder olympiade gebruiken. En wil je de stap naar een olympiade zetten, dan hoeft dat niet meteen met een hele klas. Je kunt leerlingen ook individueel laten meedoen en die extra inzet eventueel laten meewegen in het Programma van Toetsing en Afsluiting.” Veel werk hoeft deelname aan een olympiade voor docenten niet te zijn, zegt Piet. “Zelf loop ik soms in een of twee lessen een oude toets door om leerlingen te laten kennismaken met de vraagstelling, maar dat hoeft niet. De enige echte inspanning is het nakijkwerk: in de eerste ronde doe je de eerste correctie van de toets. Maar er zijn ook al olympiades waar de eerste ronde uit online multiplechoicevragen bestaat. Dan heb je geen nakijkwerk meer.” Verder komt het neer op het regelen van een ruimte en het inroosteren van de olympiadetoetsen, zegt Emiel. “En natuurlijk op het motiveren van de leerlingen. Dat is het échte werk.” /

Deelname aan alle bètaolympiades is gratis. Alle informatie en veel oefenmateriaal is te vinden via www.slo.nl/thema/meer/olympiades.